บทบรรณาธิการ

วารสารประวัติศาสตร์ขอแสดงความยินดีอย่างยิ่งต่อ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธงชัย วินิจจะกุล ที่ได้รับรางวัล EuroSEAS Humanities Book Prize 2022 จากหนังสือ Moments of Silence: The Unforgetting of the October 6, 1976, Massacre in Bangkok คำประกาศเกียรติคุณที่แสดงคุณค่าของหนังสือเล่มนี้สะท้อนชัดเจนถึงการอุทิศตนเพื่องานวิชาการและการต่อสู้เพื่อสังคมไทยของอาจารย์ธงชัย

"… a truly remarkable work, and - rare thing indeed - an eloquent scholarly expression of deep emotion and sadness, itself a monument to those who died."

วารสารฉบับนี้มี 5 บทความ บทความวิจัยเรื่องแรกคือ "ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะความเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาในประเทศไทย: กรณีศึกษาหลวงพ่อพระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร, ป.ธ. 4; หลวงพ่อฤาษีลิงดำ) (พ.ศ. 2508 - พ.ศ. 2535)" ศึกษาความเปลี่ยนแปลงในนิยามความหมายของความเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาในสังคมไทยผ่านการวิเคราะห์บทบาทของพระราชพรหมยานโดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ด้านมานุษยวิทยา การศึกษาพบว่าในช่วงก่อนทศวรรษ 2500 ความเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาในสังคมไทยเกิดจากบุญญาธิการและการให้ความช่วยเหลือผู้คนเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสงครามเย็น รัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์พยายามสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการปลุกใจให้ประชาชนต่อสู้กับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงเวลานี้ พระราชพรหมยานคือพระสงฆ์ที่มีลักษณะความเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบใหม่นี้ เพราะมีลักษณะของการผนวกรวมนิยามบุคคลศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาของชาร์ลส คายส์ (Charles Keyes) คือ savior saint และ mystical saint และสแตนลีย์ ทัมไบยาห์ (Stanley Tambiah) คือ ความเป็นอรหันต์ (arahantship) พระราชพรหมยานได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้คนจำนวนมาก โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสนับสนุนนโยบายการต่อต้านภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ กิจกรรมเหล่านี้กลายเป็นคุณสมบัติและนิยามเพิ่มเติมของบุคคลศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาไทย

บทความวิจัยเรื่อง "การคลี่คลายมุมมองของชนชั้นนำสยามในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ต่ออินเดีย" มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชนชั้นนำสยามต่อโลกภายนอก โดยเฉพาะต่ออินเดียในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนที่จะเกิดการคลี่คลายสูงสุดในช่วงรัชกาลที่ 5 บทความเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงมุมมองของชนชั้นนำสยามต่ออินเดียนั้นได้ค่อย ๆ เริ่มเกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาจนถึงช่วงต้นรัตนโกสินทร์ สาเหตุคือ ระบบเศรษฐกิจภายในสยาม

และบริบทที่มีการติดต่อกับโลกตะวันตกมากขึ้น ส่งผลให้ความคิดชนชั้นนำสยามช่วงต้นรัตนโกสินทร์ต่ออินเดียเริ่มเปลี่ยนจากดินแดนทางศาสนามาสู่ดินแดนทางการค้ามากขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงมุมมองต่ออินเดียของชนชั้นนำสยามสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน จากกรณีเสด็จประพาสอินเดียของพระองค์ แต่คลี่คลายอย่างมีพลวัตและมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์แล้ว

บทความวิจัยเรื่อง “รัฐไทยกับการควบคุมยาจีน พ.ศ. 2493-2518” ศึกษาการควบคุมของรัฐผ่านพระราชบัญญัติการขายยา พ.ศ. 2493 และพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และบทบาทและการจัดการของคณะกรรมการควบคุมการขายยา/คณะกรรมการยาในการควบคุมยาจีน ข้อเสนอของบทความคือ รัฐเข้าควบคุมเพราะเรื่องการพัฒนาสาธารณสุขสมัยใหม่และความปลอดภัยของผู้บริโภค เพราะการใช้และบริโภคยาจีนมีในประเทศไทยอย่างแพร่หลายมายาวนาน โดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยเป็นผู้นำเข้ามาจากประเทศจีน และมีการผลิตในไทยด้วย การแพทย์แผนจีนจึงเป็นองค์ความรู้ทางการแพทย์และรูปแบบการรักษาประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลในสังคมไทยไม่น้อยไปกว่าการแพทย์แผนไทย อย่างไรก็ตาม การแพทย์แผนจีนไม่เคยได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุขเพราะไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ การสร้างกฎหมายและการจัดการของรัฐทำให้มีหน่วยงานควบคุมและจัดประเภทยาจีนซึ่งอาจใช้จนถึง พ.ศ. 2518 เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการขายยา พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 2)

บทความวิชาการเรื่อง “Comparative History: Its History, Challenges, and Debates” ประมวลความรู้เกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์เปรียบเทียบว่า วิธีการศึกษานี้มีประโยชน์ในหลายสาขาวิชา แต่ยังคงเผชิญความท้าทายหลากหลาย ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ในด้านหนึ่ง ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบมีประโยชน์ในแง่ที่มองเห็นความเชื่อมโยงซึ่งนักประวัติศาสตร์แบบจารีตมักมองข้าม มีความเหมาะสมกับ macro cases ในขณะที่ใช้กับ smaller cases ได้ด้วย และสาขาวิชาประวัติศาสตร์เห็นว่าเป็นวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ในอีกด้านหนึ่ง ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบถูกท้าทายจากแนวคิดการศึกษาแบบอื่น เช่น postmodernism และอิทธิพลจาก methodological nationalism การเลือกแง่มุมที่นำมาเปรียบเทียบและสรุปผลการศึกษาจากสาเหตุนั้นยังทำให้มีโอกาศเกิด monocausal trap อย่างไรก็ตาม นักวิชาการยังคงปรับปรุงประวัติศาสตร์เปรียบเทียบตลอดมาด้วยการรวมวิชาการนี้กับวิชาการอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น

บทความวิชาการเรื่อง “From Ill-Will to Friendship: Examining the Republic of Vietnam - France Relationship from 1968 to 1975” ศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) กับฝรั่งเศส ที่เปลี่ยนจากความเย็นชาสู่ความเป็นมิตรในช่วง ค.ศ. 1968-1975 ความโดดเด่นของเรื่องนี้คือ การใช้ข้อมูลจากคลังเอกสารชั้นต้นของ

เวียดนามเพื่อสำรวจทัศนะของรัฐบาลเวียดนามใต้ต่อฝรั่งเศส การศึกษาพบว่า เวียดนามใต้และฝรั่งเศสไม่มีการติดต่อกันอย่างเป็นทางการภายหลังจากที่ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากเวียดนามใน ค.ศ. 1956 อย่างไรก็ตาม การคืนดีกันระหว่าง 2 ฝ่าย เกิดขึ้นในช่วง ค.ศ 1968-1973 เพราะเวียดนามใต้ต้องการสร้างมิตรหลังจากที่ปารีสถูกเลือกให้เป็นเวทีการเจรจาสันติภาพของเวียดนามใน ค.ศ. 1968 ขณะที่ฝรั่งเศสต้องการฟื้นฟูอิทธิพลในเวียดนามขึ้นอีก ความสัมพันธ์นี้สิ้นสุดลงเมื่อเวียดนามใต้ล่มสลายใน ค.ศ. 1975

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ได้สร้างความรู้ใหม่ขึ้นในวงการประวัติศาสตร์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันที่ช่วยทำให้บทความมีคุณค่ายิ่งขึ้นท้ายที่สุด วารสารปรากฏเป็นรูปเล่มได้ด้วยการบริหารจัดการอย่างยอดเยี่ยมในทุกขั้นตอนของคุณรัฐนันท์ วิจิตรกฤตพงศ์ และการตรวจรูปแบบรายการอ้างอิงของคุณปวิช นววิรุฬห์

จุฬาพร เอื้อรักสกุล